

communis inimici vires ac nervos incidit, et jugi A memoria victoriam gloriæ nostræ vindicem prosequamur; prostrato diabolo insultemus, et impulsens caput convellentes, uno ore, omnibusque præcordiis

exclamemus: *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies.* Ipsi gloria et potestas in sæcula sæculorum.

III.

SYMBOLUM THEODORI MOPSUESTENI

ET EJUS REFUTATIO.

PRÆFATIO MARII MERCATORIS.

MARIUS MERCATOR Christi servus **LECTOR** conserve suo salutem.

1. Græcus sermo Theodori est, quondam episcopi oppidi Mopsuesteni, ^a provincie Ciliciæ. Hunc ergo pro facultate, qua valeo, in Latinum sermonem, verbum de verbo, transferre conatus sum;

B pravum ejus de dispensatione Dominica, et a fide catholica alienum, ac satis extorrem sensum, quo Nestorium Constantinopolitanæ urbis quondam episcopum secum male decepit, Latinis volens auribus insinuare, cavendum modis omnibus, non sequendum;

2. Simul, admonere volens, Julianum, ex epi-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Dicitur est ille aliquando Antiochenus a patria, sæpius Mopsuestens a sede, quam tenuit. (Est autem Mopsuestia oppidum Ciliciæ secundæ sub Anazarbena metropoli, et diocesi Antiochena.) Usus est familiariter Joanne Chrysoleto propter communione patriæ, vitæque, et studiorum sub Diodoro Tarsensi. Episcopatum tenuit triginta sex annos, obiit ann. 426. Plurimos habuit discipulos, sed nominatissimos tres, Joannem Antiochæ, Nestorium Constantinopolis, Theodoretum Cyri episcopos.

^b Multa docet hoc in præfatione Mercator, sed tria præsertim in hunc usque diem vel dubia, vel ignota: primum, symbolum quod interpretatur vere esse Theodori, quod negavit Facundus Hermianensis, minoris h. e. in parte quam Marius fidei; alterum, Julianum cum suis sociis ad Theodorum Mopsuestenum perrexisse, ut ab eo sic tanquam a magistro, aut potius parente dogmatis Cælestiani, erudiretur adversus Augustini catholicæ fidei acerrimum defensorum, priusquam secundum Opus elaboraret; postremum, habitam in secunda Cilicia synodum, in qua mox ab excessu ex provincia Julianus damnatus est ab imperet Theodoro.

^c Hæc præfatio videri poterat non disjungenda a suo sermone, et proinde conferenda in secundam partem Operum Marii Mercatoris, ad quam pertinet symbolum Theodori Mopsuesteni, tanquam Nestorianæ impietatis fons: debuit tamen, meo iudicio, in primam quoque partem referri, quandoquidem complectitur non pauca ad Julianum historicamque Polagianam spectantia, immo longe plura quam quæ sibi Nestoriani negotii. Ne vero sua dæset singulis partibus materies propria, nihil nunc observandum in his potavi, nisi quod ad rem Pelagianam pertinet.

Habet vero præfatio partes omnino quatuor: in prima suum Mercator su interpretando Theodori sermone Græco consilium aperit. Enarrat in secunda peregrinationem Juliani in Ciliciam, et qua de causa Theodorum convenit. Facit in tertia mentionem damnati ejusdem Juliani in synodo provincie Ciliciæ secundæ. Quarta locum tenet epilogi.

De tempore, quo vel epistola proœmialis scripta est, vel editum Latine Symbolum Theodori, dicitur in secunda parte Operum Marii Mercatoris.

^d Secunda nimirum juxta divisionem ab imperatore Constantino factam: in hac provincia sub Anazarbena metropoli, quæ et postmodum dicta est Justinianopolis, sæpe convocati episcopatus, Ægea,

Castabala, Epiphania, Flavia, Irenopolis, Alexander, Rossus, et Mopsuestia, ut constat ex concilio Mopsuesteno, quod Justiniani mandato habitum est ann. 553 (*Refertur collat. 5 synodi quintæ*).

^e De Juliano dictum in notis ad præcedentia opuscula. De sede, quandoquidem res in questionem vocatur, nonnihil notandum. Tributum Prospero Chronoleum, ubi loquitur de Juliano, alias habere in aliis codicibus lectiones erudite monet Pontacus in notis: unde factum ut de episcopatu Juliani non una fuerit eruditorum opinio, variam variis lectionem sequentibus. Nos aliquo modo omnes reduximus in concordiam, saltem veteres, duce Mercatore (*Dissert. I de auctoribus et defensoribus hærens Pelag.*).

Dixi veteres; neque enim conciliari poterunt qui e recentioribus, vel cum doctissimo Chiffletio (*Pavlii illustrati part. II, cap. 20*), Julianum faciunt Atellanensem episcopum; vel cum erudito Vignerio (*In præfat. ad II partem supplementi operum S. Augustini*), Cælianensem, utique contra fidem meliorum codicum et apertum Mercatoris, omnium auctorum hac in causa fide dignissimi, testimonium.

Utrique adversus Eclanensem episcopatum, quem in dissertatione prima demonstramus, adhibent argumentum, ut mihi videtur, non validissimum: illi, quod Julianus a Genuadio, Prospero et Beda Campanus dicitur; isti, quod idem ab Augustino in Apulia sætus scribatur; neque tamen Eclanum in Apulia sit, neque in Campania, sed apud Hirpinos. Sit vero vel Atella in Campaniâ, vel in Apuliâ Peucentinis Carliâ,

Verum leve est argumentum quod a patria Juliani petitur; quousquisque enim episcopos apud suos factus est? Non erat certe natus Hippone Augustinus; non Aurelius Carthagine; non Romæ Innocentius atque Zosimus; non Paulinus Nolæ; non alii tunc temporis illustres episcopi in urbibus quarum Ecclesiam rexerunt.

Non plus momenti habet quod sumitur a verbis, vel Genuadii (*Lib. de Scrip. Eccl. cap. 45*): *Julianus episcopus Campanus, vir acer ingenio*, etc.; vel Prosperi (*Epigram. in obitrect. S. Aug.*):

Aut hunc fruge sua æquorei pavere Britanni,
Aut huic Campæo gramine corda timent;

vel Bedæ (*In præf. ad Cantie. Cantic.*): *Opuscula Juliani Cætanensis episcopi de Campania.*

Nam primo, vulgati codices Genuadii hanc vocem non habent, *Campanus*; sed istam *Cepuanus*; neu-

scopo oppidi Eclanensis hæreticum Pelagianum, seu A Cœlestianum, hunc secutum esse Theodorum, * ad quem peragratis terris, et exarato mari, atque Oriente lustrato, cum sociis et participibus, et συ-ταλαιπόροις suis, magno nisu, tamquam ad christia- norum dogmatum prædicatum magistrum, tetendit; ut de hæresi Pelagiana, seu Cœlestiana, quam ^b de- fendendam et sequendam suscepit, ab ipso confir- maretur; atque inde, velut instructor, octo contra fidem catholicam potius quam sanctæ memo- riæ Augustinum volumina illa, ut putat, prudentis- sima conderet.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

tram, ipso teste Chiffetio, Corbeiensis et Jurensis: immo in Corbeiensi legitur: *Julianus vir acer ingenio*, etc.; in Jurensi: *Julianus episcopus vir acer ingenio*.

Deinde, unde constat, Prosperum, si tamen Pro- sper est, in versibus allatis de Juliano loqui, et non potius de Cœlestio, qui forte Campanus exstitit? Feruntur enim duo epigrammata, in Cassianum, velut *in obrectatorem sancti Augustini*, scripta, quibus Cas- sianus societas alicujus creditur objici. Atqui verus Prosper Cassiano nihil admodum exprobrat societa- tis cum Juliano, multum cum Pelagio et Cœlestio. Quid quod poeta, quisquis ille est, obrectatorem accusat superbiæ, in oppugando viro totius orbis nobilissimo. Scitum est vero Ciceronis de Campana superbia effatum; non igitur de Juliano Apulo, sed de Cœlestio Campano sermo est.

Denique Beda dicere maluit Julianum episcopum Eclanensem de Campania, quam de Hirpini; par- tium quia contemina sunt provincie, Campania et Hirpini, vixque non est in ipsis utriusque confiniis positum Eclanum; partim, quia longe notior erat Hirpini Campania, immo Campaniæ nomine, cum latiore significatione sumitur, ipsi quoque Hirpini censentur.

* De tempore profectionis Juliani in Ciliciam agi- tur abunde in dissertatione mox citata, ubi ostendit incidisse in ann. Christi 425. De consilio quo suscepta est, Marius Mercator, cum in hac præfa- tione, tum in libro Subnotationum (*Cap. 9, num. 3*), aperte satis loquitur; sed in posteriore loco addit insuper Opus postremum a Juliano adversus Augu- stinum elaboratum fuisse in Cilicia, et inde in Ita- liam relatum ac editum: quæ tria primum ex Mer- catore discimus.

^b Julianus apertam hæresis Cœlestianæ defensionem professus est primum in libello suæ Fidei (*Dissert. 6 cap. 6*). Susceptæ postea causas aperuit duobus præsertim locis, et primo quidem (*Lib. II Op. Imperf. cap. 11*): *Nunc postquam, inquit, pro medi- camine cepit offerri, et delectationi accessit auctoritas, ut concessu pene mundi membricipiens regina mentium, expugnatricis honestatis, et invidia animorum omnium captivatrix turpitudine baccharetur, nobis quanto honestior, tanto durior, tuendæ veritatis causa facta est: quia contra præcipientes populos, et suis remediis insensos, non multum valet raritas ratione medicantium. Quid igitur? Horumne intuitu recepti canere debebimus, et contumelias nostras ulcisci silentio, ac de conscientie portu aliorum ridere naufragia? Verum contradicit huic odio primum benignitas quam generi debemus humano; deinceps et fides quam habemus in Deum quid extra id, quod frequenter desperantes temporum levavit ruinas [Fort., etiamsi frequenter desperatas temporum levavit ruinas], constantiam tamen (quam usque ad mortis horam exerceri volui), sin nul- lum impressentiarum sequeretur effectum, æterna remuneratione donavit. Hac igitur fidei consolatione laudentes, imminuamur cepto operi, etc.*

In posteriore vero (*Lib. III ejusd. Oper. cap. 10*):

5. Agnoscat igitur supradictus Julianus ex hac translatione, si legere non fastidierit, manente apud memoratum Theodorum illa qua eum diximus mala fide secum Nestorium decepisse, etiam sibi magis suoque dogmati, de quo male turgidus et malesanus libros confecit, esse contrarium; sequo etiam, post de Ciliciæ abcessum, ab eo, ^c in episcoporum pro- vincia suæ conventu, anathemate esse damnatum.

4. Non itaque irascatur vel succenseat nobis, si eum cum Theodoro, ^d cujus in libris suis infinitas laudes exsequitur, cujusque se niti auctoritate sen- titur videri, etc.

Quæritur a nobis cur non assentiamur naturale esse peccatum. Respondemus, quia nullum habet verisimi- litudinis, nedum veritatis; nullum iustitiæ, nullum pietatis colorem; quia diabolus conditorem hominum scit videri, etc.

^c De conventu episcoporum secundæ Ciliciæ ni- rum silentium in hunc usque diem; quia nec ulla mentio est apud alium quemvis scriptiorem, nec admodum proluxa apud Mercatorem. His enim pauculis verbis attingitur, *Seque etiam, post de Ciliciæ abces- sum, ab eo in episcoporum suæ provinciæ conventu anathemate esse damnatum*. Utendum ergo conjecturis ad investigandum tempus, causam, locum et Pa- trum nomen, quod suo loco non improbabili- ter præstitum est (*Dissert. 3 de synodis in causa Pelag.*).

^d Julianus in Opere postremo laudat quidem Theo- dorum, sed breviter, eumque SS. Joanni Chryso- stomo et Basilio Magno accenset his verbis (*Lib. III Op. Imperf. cap. 113*): *Ommito ea quæ tam Scripturæ sanctæ quas prophete, quas evangelicæ, quæ apostoli protulerunt, quam disputationes catholica sonitate fulgentes, Joannes, Basilius, Theodorus, et horum simili- bus commendaverunt: nullo esse majorem laborem committere crimina quam cavere*. Quibus Augustinus ita respondet: *Utinam horum fidem teneres, peccatum in parvulis non negares*. Quibus verbis sanctus do- ctor videri potest Theodorum ponere inter defenso- res peccati originalis, nec adhuc scivisse quid scri- pisset super ea re adversus fidem catholicam.

Quamquam totus hic locus laborat apud me non levi suspitione, partim quia Theodorum adhuc viventem adjungit duobus aliis Patribus, jam pridem vita functis, quod vix contingit; partim quia non erat Theodorus his etiam temporibus tam integer famæ in aliis fidei partibus, ut sine aliqua cautione deberet ab Augustino commendari.

Mouit eruditus Vignerius legendum forte pro Theodoro Theodoretum; verum etsi Theodoretus sanam fidem de peccato originali teneret, quod in quæstionem nunc non voco, satis tamen videre non possum quomodo episcopus recens creatus, nec admodum ætate provectus, certe adhuc inter mortales, tantis viris tamque sanctis doctoribus jam pridem vita functis, jure annumeretur.

^d Quid si Diodorus pro Theodoro legeretur? siqui- dem ille et olim obiisset, et magna doctrinæ fama adhuc floureret, et de ipsius scriptis nondum esset nota quæstio, et ad Augustinum nihilidum præter nominis celebritatem pervenisset, scriptis nondum Latinitate donatis.

Quod si cui placeat conjectura ista de nomine, per- gat ille conjicere ipsum quoque Theodotum a Diodoro magistro accepisse hæresim, quam Julianus, per alios primum, postea per seipsum tradiderit. Verum de hac re viderimus paulo diligentius in secunda parte Operum Mercatoris.

In tanta rei ambiguitate, donec affulgeat nova lux, retinenda est vetus lectio, saltem propter auctorita- tem Mercatoris Theodorum a Juliano infinitis laudi- bus affectum testantis, præsertim cum Mercatori

tentia in suo errore gloriatur, alienum a fide catholica esse, justeque damnatum detegimus, convincimus atque dessemus, quia magis desendus quam ullo odio persequendus.

EXPOSITIO PRÆVÆ FIDEI THEODORI.

Qui aut nunc primum in ecclesiasticis erudiuntur dogmatibus liquido cognoscendis, aut ab hæretico errore converti decreverint ad veritatem, doceri eis oportet quoniam credimus. (*Et cætera quæ parte posteriore referuntur. Symboli hæc postrema verba :*)

consentiat textus Juliani ab Augustino relatus, si accipitur prout est in libris impressis. Ostendit enim quomodo et Julianus *Theodori sententiæ nisi se auctoritate in suo errore gloriatur*; et influita est laus viri connumerari Chrysostomo et Basilio. Interim corrigendus Vignerii textus, et pro verbo *pertrulerunt*, reponendum *protulerunt*.

Theodori Mopsuesteni..... libro quarto..... contra Augustinum..... et Adam per transgressionem. — 1. Theodori Mopsuesteni. Influita prope scripsit, sed duo præsertim plena errorum; alterum de incarnatione Verbi quam revera sustulit; alterum adversus S. Augustinum defensorem catholicæ fidei, qua creditur peccatum originale. Ex secundo Marius excerpit quæ nunc eduntur.

Cum vero meditatus inspicerem totum hoc opusculum, intellexi me versari in argumento valde obscuro, quod neque communiter notum sit, neque vel auditum ipsis etiam historiæ Pelagianæ scriptoribus; quamobrem exquirenda putavi, etsi laboriosius, omnia apud probatos auctores, quæ lucem huc afferre possint. Neque vero spem labor frustratus est, sed diligentiam incredibiliter vicit. Collegi non pauca, quæ licet nimia forte videantur, pro re et loco; censui tamen proponenda, et quidem non dissertationis modo, quod nonnemo suasisset, sed adhibitis ad singulas tituli voces observationibus, quo simul et brevitati consuleretur, quantum fas esset, et nihil prætermitteretur quod notatum dignum foret. Boni ergo consulat lector, non parvas ad parvum titulum notas, legendi fastidium præcudabile rei novitas detrahet.

2. *Libro quarto.* Hoc Opus quinque omnino libris continebatur, quorum tamen tertium et quartum Mereator memorat; neque enim censeo diversum a quinque libris, quos a se lectos scripsit Photius, hoc titulo: *Theodori Antiocheni adversus asserentes hominem peccare natura, non voluntate, libri quinque (Cod. 177)*. Neque enim dubito quin ad libros quinque a Photio lectos pertineant excerpta quæ reperiuntur tum in Constituto Vigilii, sine appellatione librorum; tum in quinta synodo collatione quarta, hoc titulo (*Tom. I Conc. Gen. edit. Labb.*): *Ex Theodori Mopsuesteni libro, quod Deus mortem introduxerit, et ex libro quinto de creatura, seu quod Deus bona et mala fecerit, etc.*; tum denique apud Leontium Scholasticum (*Lib. III adversus Nestorian. et Eulychianos num. 28*).

Quare et integrum Photii codicem, quia plura scitu digna complectitur, et excerpta, quæ dixi, duorum generum afferendis putavi, quasi fragmenta non tantum Marianis cognata, quod tamen satis esset cause cur afferrentur, verum ut complementa quorundam, unde magna lux, sive Marianis, sive historicis affulgat.

EX BIBLIOTHECA PHOTII CODICE CLXXVII.

lectum est opus Theodori Antiocheni, qui Mopsuestenus episcopus est, ut ex ejus quibusdam epistolis colligitur, hoc titulo: *Contra asserentes homines peccare natura, non voluntate.*

A Omnis qui contra hæc sentit, anathema sit. (*Excipit refutatio Mercatoris :*) Immo nos tibi catholici dicimus, qui talia ore impurissimo et lingua scelestissima protulisti, Incessabiliter anathema, et omnibus consentaneis suis, etc. (*Tum pergit Mercator :*) Cujus autem peritidæ sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis transtulimus, approbemus.

EXCERPTUM PRIMUM THEODORI

De secundo codice, libro quarto, folio decimo, contra

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

B Ea disputatio quinque libris absolvitur, quos adversus Occidentales hæc labe infectos scripsit. Inde enim oriundum hæresis hujus auctorem, in Orientis modo regionibus versari, librosque de recens ab se excogitata hæresi compositos ad populares suos in patriam transmittere, narrat; ut jam ibi multos per hanc artem in suam pertraxerit sententiam, integerque adeo Ecclesias absurdis illis imbuerit opinionibus.

Aram vero illorum librorum auctorem (sive nomine, sive cognomine incertum) appellat. Hunc etiam quintum Evangelium fictum adjecisse, cum fingeret, se illud in Eusebii Palæstini bibliotheca reperisse. Rejecta præterea divini ac veteris Testamenti versione, quam septuaginta interpretes simul convenientes ediderunt, ut et Symnachi, et Aquilæ, aliorumque interpretatione, propriam quamdam suam novamque conficere ausum: cum neque Hebræicæ linguæ, ut illi, a puero assuevisset, neque mentem sacræ Scripturæ didicisset; Hebræis tantummodo quibusdam abstractæ sortis in disciplinam se tradidisse, atque hinc propriam sibi editionem conscribere aggressum.

C Sæctæ vero illius summa capita hæc sere sunt: *Homines natura, non voluntate peccare.* Natura, inquam, non ea, qua prædicitur ab initio conditaque est Adam (illam enim bonam, et bonum Dei opus esse asserunt), sed ea quam post peccatum adeptus sit, quando per prævaricationem atque peccatum, malam pro bona, mortalemque pro immortalis commutavit. Hæc quippe ratione natura quoque improbus effectos, qui an ea natura boni fuissent, in natura jam, et non in voluntate peccatum sibi acquisivisse.

Alterum deinde caput ex illo deductum: *Infantes, tamen recens natos, peccati immunes non esse, cum ob Adæ prævaricationem, natura in peccatis constituta, ad omnes ejus posteros peccatrix* (ut ipsi loquuntur) *natura propagetur.* Asserre autem ipsos et illud ait: *Ecce in iniquitatibus conceptus sum (Psal. L, 7), et si quæ sunt generis ejusdem; sancitum ad hæc baptisma, sacræque corporis communionem in peccatorum remissionem, etiam ipsis infantibus, collata, læ prætere ad propriæ opinionis confirmationem.*

D *Neminem præterea mortalium esse justum.* Quod ipsum item ex eo, quod initio posuerunt, consequitur: *Non enim justificabitur, inquit Propheta, in conspectu tuo omnis caro (Psal. cxlii, 2), et his similia.*

Quartum: (o blasphemæ voces et impias!) *Ne Christum quidem Deum (assumpta nimirum peccatis infecta natura) sceleris purum esse.* Quamquam et in aliis ipsorum blasphemis observare licet, inquit illis, non vere hos et natura, sed figura dumtaxat humanam ipsi naturam attribuerent.

Quintum: *Matrimonium, vel certe congregiendi cupiditatem, et seminis missionem, omniaque similia, quibus successione genus humanum propagatur, esserunt esse opera perversæ naturæ, in quam per peccatum lapsus Adam, naturæ mox vitio malorum omnium*

sanctum Augustinum defendentem originale peccatum, et Adam per transgressionem mortalem factum, catholice disserentem.

1. Tantis exstantibus quæ demonstrant Adam sic

A ex terra formatum, ut mortalis prorsus existeret, erga cibum proprium voluit occupare sermonem, nec exinde ^b valens advertere veritatem, pro do-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

examen in sensu ceperit. hæc sectariorum dogmata sunt.

Porro Theodorus hic recte quidem facit, quod hæc ipsa detestetur ac rejiciat, interdumque optime ac valide ipsorum absurdas et blasphemias opiniones refellat nec non sacre Scripturæ locis, quibus illi abusi sunt, proprios sensus adaptando, ut omnino imperitos redarguat. Verum hoc ei perpetuum non est: nam et Nestorii sectam in multis parturire nobis visus est, et Origenis, saltem de hæc suppliciorum, missitare sententiam.

Quod autem asserit præterea, Adam jam inde quidem ab initio formatum esse mortalem, sed Deum, ut peccatum odissemus, ita simulasse, quasi pro peccato poenæ loco mors imposita fuerit, mini sane rectam sententiam nullam afferre videtur, sed multis potius obiectum esse criminationibus, si quis rationes exigere velit, videtur: quantumvis, ut ipse quidem forte dixerit, satis scriter hujusmodi opinio adversus hæreticos pugnet. Non enim si quid cum deteriori pugnet, continuo bonum est: etenim malum quoque secum ipsum pugnat: sed si quid rectæ rationi consentaneum manifestumque sit sacris litteris, illud demum recipiendum, tametsi nulla hæresis ei sententiæ resistere audeat.

Nec illud item ego curiose dictum, et Ecclesiæ Dei inauditum, in veritatis dogmatibus numeraverim, cum duas esse peccatorum remissiones asserit; alteram quidem de commissis; alteram vero (quam nescio qui remissionem quispiam, ut ille tamen loquitur, appellare possit) impercantiam ipsam, sive non amplius peccare. Oportet enim nos, ut apparet, pluribus explanantibus vocabulis uti, ut novam illam peccatorum remissionem declaramus. Quod enim recta loquendi ratio impercantiam nominat, ille peccatorum veniam perfectam, et maxime ratam, integramque appellat peccati interitum.

Equænam igitur hæc peccatorum remissio, et ubi facta, undeque originem duxit? Cæpit quidem illa manifestare se, ait, ex quo Christus Dominus carnem induit, et arrhabenis loco se nobis tradidit. Perfecite vero datur, cum pro bonis operibus, tum in illa instauratione, que post carnis resurrectionem futura est, qua et potiamur, tam nos quam receus nati infantes baptizamus. Satis quidem illa, que dicta sunt hæcenus, præclara, et que tantum non inhiare fini omnes jubeant. Dic ergo deinceps, et quid hoc rei? aures enim tibi arrectas præbemus: quam, inquam, hæc est peccatorum perfecta remissio? non amplius, inquis, post resurrecti nem peccabimus. Quam sane ab ingenti spe nos deturba til: ut enim nunc quærere omitam, quomam id modo dicere liceat peccatorum remissionem, illud tantum breviter rogabo. Vide quid dicas. Propterea Christus tibi videtur homo factus, et cruce affixus, ne tibi post resurrectionem pecces? Peccabantne igitur illic, qui vita prius abierunt, quam in mundum Christus veniret? et si forte non baptizemur, videtur tibi peccatari ibi adhuc, et nos et infantes, quid? infideles omnes rursus in futuro sæculo et farabuntur, et fornicabuntur, impieque agent, ac latrocinantur, omnemque adeo sui desiderii nequitiam adimplebunt? Non enim justas satis, vel eorum que hic commiserunt, quantumvis gravissimas penas reperis: sed non ostendi satis, cur istam ipsius peccatorum remissionem probare non possint.

Sed fortasse, ne ipse quidem volens, huc deductus est, tantum ut dissolvat dubios in quærentium modis: *Quare pueri sanctissimis mysteriis communicant? cur baptismate digni judicantur, nisi quia et ipsi peccatis abundavit, insito jam in naturam ipsam peccato?*

in peccatorum enim hæc remissionem conferuntur. Verum oportebat, et illam dubitationem, multas alioqui habentem dissolvendi vias, alio modo dissolvere, absurdisque illis, quæ ad ipsius peccatorum remissionem consequuntur, consideratis, nihil ejusmodi prodigiose colligere.

Hæcenus Photius. Quæ sequuntur fragmenta sex desumpta sunt ex collatione quarta synodi quintæ, in qua præter impium Theodori symbolum, et excerpta de Libris S. Cyrilli adversus eundem, capita septuaginta et unum ex variis ipsius operibus collecta, blasphemiarumque plena numerantur.

^B *Theodori ex libro tertio commenti de creatura, quod Deus peccatum docuit, et mortem introduxit (Num. 56).*

Quoniam autem non v. audivit Adam, deinde subditus est morti; et sciam est hoc propter inobedientiam, quod et citra inobedientiam propter utilitatem nostram a Creatore factum est, edocti suinus omnes peccatum.

Ejusdem Theodori ex libro quarto et quinto commenti de creatura, in quibus et bona et mala a Deo facta esse dicit (Num. 57).

Nec igitur mortem non sponte, et præter judicium suum, intulit hominibus; neque peccato aditum ad nullam utilitatem dedit. Nec enim hoc fieri volens non poterat; sed quoniam sciebat utile esse nobis, magis autem omnibus rationalibus, prius quidem malorum et deteriorum fieri aditum, postea autem deleri quidem hæc, introducti autem meliora. Ideo in duos status divisit Deus creaturam, præsentem et futuram: in illo quidem ad immortalitatem et immutabilitatem omnia ducturus; in præsentem vero in mortem et mutabilitatem interim nos dimittens. Nam siquidem ab initio immortales nos fecisset et immutabiles, nullam differentiam ad irrationabilia haberemus, proprium nescientes bonum; ignorantem autem mutabilitatem, immutabilitatis ignorabamus bonum: nescientes mortem, immortalitatis lucrum nesciebamus; ignorantem corruptionem, non laudabamus incorruptionem: nescientes passionum gravamen, impassibilitatem non mirabamur. Compensiose dicam, nec longum sermonem faciam, nescientes malorum experimentum, bonorum illorum nec poteramus scientiam mereri.

Ejusdem in eisdem, et angelos, et homines, et demones similiter malos esse dicentis (Num. 58).

^D *Necesse autem est, omnia simul rationabilia, invisibilia dico et nos ipsos, quibus mortale quidem est corpus, anima autem per omnia similis eisdem invisibilibus et rationalibus substantiis, hic quidem præsentem mutabilitatem pati, ut optima erudiamur doctrina*

Remiserat procul dubio Theodorus argumenta a formatione hominis ex limo terræ petita, quibus resolvable aique ita mortalis naturæ esse hominem probaret; ipsius enim discipuli, magistri apprimè sequaces, locum hunc Genesis argumentari soliti sunt, tanquam principium disputationis: ita Rufinus Syrus in libello Fidei (Cap. 29 et seqq.), ita Julianus Opere postremo in S. Augustinum (Lib. in Op. Imperf. cap. 30), quod non absurde appellaverim librorum quinque Theodori vel medullam, vel succum, in Cilicia apud ipsam Theodorum confectum (Mercator. lib. Subnot.).

^b Henricus de Noris edidit volens, ut est in codice Vaticano, quo usus est. BALUZ.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

doctrina religiositatis, et ad benevole- tiam insitua- A mur. »

Ejusdem inierimentis iudicium, et dicentis quod mutabilia et mortalia omnia facta sunt; et iterum omnia immutabilia et immortalia statim post resurrectionem erunt, secundum similitudinem Christi (Num. 54).

Quod quidem placuit Deo, hoc erat in duos status dividere creaturam: unum quidem, qui præ-ens est, in quo mutabilia omnia fecit; alterum autem, qui futurus est, cum renovans omnia ad immutabilitatem transferet: quorum principium nobis ostendit in dñs: ensatione Domini Jesu Christi, quem ex nobis existentem resuscitavit ex mortuis, et immortalem tempore, et immutabilem fecit anima; per quod demonstravit quia circa universam creaturam hoc futurum est. »

Ejusdem ex quarto libro commentii de creatura (Num. 60).

« Hic certo constituto, quod quemadmodum nobis per re-urrectionem, et corpus incorruptum, et immutabilis anima erit, eodem modo et invisibilibus et rationalibus caturis immutabilitatem mereri continget; nunc quidem accipientibus conversionem, sicut versa multoties decem collia dæmonum ostendunt; tunc autem in immutabilitatem nobiscum futuris. »

Ejusdem ex quinto libro commentii de creatura, quod dicitur Deus expedire hominibus peccatum, hoc fieri disposuit (Num. 61).

Nam sciebat quidem quod peccabunt omni modo; concedebat vero hoc fieri, expedire eis cognoscens: quoniam nec erat possibile eum, qui cum fecerit non existens, et tantorum quidem demonstraverit dominos, tanta vero bonæ proposuerit, ut eis fruantur, non prohibere peccati aditum, si expedire eis hoc cognosceret: sed enim non erat possibile nos aliter discere peccatum, et passionem molestiam, et detestiora, et nostram infirmitatem in his demonstrandam, ad ostendendam magnitudinem immutabilitatis quam postea nobis esset donaturus, nisi sic ab initio hæc fuissent a Deo dispensata, ut collatione et experimento, infinitorum illorum bonorum possessione vite magnitudinem; et hujus gratia, utpote profularum nobis peccatum intrare dimitteus, magnum in ejus bello auxilium invenit. »

Leontius, postquam multa objecit Theodoro: *Parræ hæc, inquit (Lib. III contra Eutychianos et Nestorianos, tom. IV Antiq. Lect. Casisii pag. 75): tu vero adde mihi, factum esse peccatum Adæ, idque Deo auctore, ut iudicium iniquissimum in Adam qui non peccasset, sed per calumniam damnatus fuisset, et exitium et decretum, justa et probabilis causa redimendi mundum fieret. An non propter hanc radicem malorum, et reliquæ deinceps impietatis hominum Christus venit, ut Adam ovem a compascuo centum abductam et aberrantem, tanquam bonus Pastor salvaret?*

Circa ea quæ ex Photio, Leontio et quinta synodo relata sunt, quæ attentius singula perpendens, vel conjececim, vel ratione confecerim, paucis perstringam. Sunt autem illa mihi partim certa, partim dubia.

Certum est, etsi contra multi sentiunt, Theodorum non scripsisse Opus quod de agitur adversus Manichæos, qui malam dicunt hominum esse naturam. Scripsit enim adversus Occidentales infectos ea labe quam impugnât, ejus ductor in Occidente patriam habere, in Orientis regionibus etiã tunc versaretur, integras in suam sententiam Ecclesias pertraheret. Hæc et alia plura consequentia Manichæo non conveniant, ut qui in Oriente natus jamdudum perisset, nullis in Ecclesiis integris probaretur, etc.

Certum quoque Tali eos quibus visum est Opus

illud Theodori Origenistis impugnare; nam eadem adversus ipsos rationes valent, et Origeni nunquam objectum est, immo nec objeci potuit, vel ab invisibilis, ullum de quinque dogmatibus a Mopsuesteno reprehensis, nisi forsitan secundum quod cum catholicis defendebat, sed non catholice, propter præjudicatum suam de præcipitatione animarum in ergastula corporum, ad luendus antecedentium peccatorum pœnas, opinionem.

Certum pariter cum adversarius Mopsuesteni describitur, Hieronymum octo apertissimis notis indicari. Dicitur enim in Occidente natus, positus in Oriente, inde libros mittere ad populares, quantum Evangelium confinxiss (quod nempe secundum Nazaraos), illud in Eusebii bibliotheca invenisse, novam veteris Testamenti interpretationem tentasse, Hebrææ lingue a prima ætate non misse imbutus scientia, hæc didicisse ab Hebræo infamæ sortis, Rarchaba scilicet.

B Certum denique, dogmata quinque quæ Theodorus adversario suo objicit, illa ipsa esse quæ catholicis peccati originalis defensoribus sanctoque in primis Augustino, partim vere, partim per calumniam Cælestiani tribuebant, *Homines peccatum habere a natura, non ea quæ a Deo condita est, sed quæ a primo parente vitata; infantem in remissionem peccatorum baptizari; neminem mortaliu esse justum, id est, sine peccato; Christum ipsum peccati non fuisse expertem; matrimonium ejusque usum perveræ naturæ esse opus.*

Minus certa sunt quæ sequuntur. Opinor enim, primum, Opus Theodori tunc collectum fuisse, cum Julianus in Cilicia moraretur; mentitum vero Theodorum, et de tempore, quasi scriberet vivente Hieronymo, et de adversario quem tribus de causis alium ab Augustino finxit, nempe ut Juliano faveret, præjudicium Theodori apud nos adhibenti; et ne sibi conciliaret odium totius Ecclesiæ, a qua sciebat Augustinum magni fieri; et non irritaret utriusque imperii aulam, apud quam Augustinum valere plurimum gratia intellexerat, vel ex ipso Juliano.

C Opinor deinde, hocce Opus inscriptum fuisse, *Commentum de creatura, contra asserentes peccata homines natura, non voluntate;* alteramque inscriptionis partem ex quinta synodo, alteram ex Photio desumendam.

Opinor etiã, ex quinque libris, quibus constabat Opus integrum, positum fuisse, primum in exponendis dogmatibus quæ Theodorus oppugnanda susceperat, eorumque auctore per calumniam traducendo; secundum in laudibus tum creatoris Dei, tum creature rationalis; tertium in congerendis argumentis adversus mortalitatem hominum peccato primi parentis contractam; quartum in oppugnanda fide catholica de peccato originali, et causa cur parvuli baptizentur; quintam in solvendis catholicorum rationibus, præsertim pro peccato originali. In eam opinionem adducor, partim quod illa methodus per se apta videatur, et possit ex iis quæ habentur non obscure colligi; partim etiam quod Cælestiani disputationem soliti essent a laudibus Creatoris creatureque inchoare; partim quia ex libro tertio Mercator quæ ad mortalitatem hominum spectant, ex quarto quæ ad peccatum originale, excerptæ; partim denique, quia quæ in quinta synodo referuntur ex libro quinto, quæque Photius ex sine libri, pertinet manifeste ad dissolvendos quærentium nodos, et loquitur Photius.

D 3. *Contra S. Augustinum, etc.* Reclamat in speciem Photius, ut modo dictum est, videturque ledere a Theodoro potius Hieronymum quam Augustinum Aram dictum, id est, maledictum, vel maledictorem; sed videtur tantum. Nec enim ipsius verba præscribunt adversus episcopum Mercatoris. Quidni enim et Theodorus mentitus sit, quod jam dixi? Quidni, ut mentitus non sit, eosdem libros primum scripserit

gmate vero, ^a seductorio ex mendacio, advocationem A
luggens, etc.

2. ^b Non sit Deus, Mortales eritis, sed *Morte mori-
riemini* (*Genes. II, 17*); prorsus existentibus natura

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

adversus Hieronymum, dum adhuc viveret, et quidem statim publicatis dialogis tribus, deinde parumper immutatos ediderit contra Augustinum, postquam a Juliano conventus est? Quibus denique duas uni Operi, aut formas indiderit, aut inscriptiones, sub quarum una Mercatori visum sit, sub altera Photio?

Et vero cum uterque sanctus, Hieronymum dico et Augustinum, catholicam fidem non solum uno spiritu, sed usam quoque sive testimonii Scripturæ, sive argumenti defenderrit, quisquis fidem oppugnaverit, non immerito dici potest in utrumque disputasse.

Certe Hieronymus, cum aliquando gratulatus esset Augustino odium a Pelagianis, ejusdem se participem gloriabatur, tanta erat doctorum Ecclesiæ societas, tanta bonorum vere evangelicorum communitas: *Macte*, inquit (*Epist. I 5, apud August.*), *virtute, celebraris in orbe: catholici te conditorem antiquæ rursus fidei venerantur atque suspiciunt; et, quod signum majoris gloriæ est, omnes hæretici detestantur, et me pari persequuntur odio; ut quos gladiis nequeunt, voto interficiant.*

Posset afferri et a etiam conjectura, quæ et per se sit probabilis, et alteram juvet: scriptos scilicet et re vera hos libros adversus Augustinum post elucubratos libros de peccatorum Meritis et Remissione, quod recte in elexisset Mercator; editos tamen, saltem in Oriente, postea, annuata specie contra Hieronymum; tum quia celebrior erat in Oriente Hieronymi fama quam Augustini; tum quod Græcum Opus facilius recipiendum foret, legendumque ab hominibus Græce scientibus, præsertim in iis locis in quibus Hieronymus magni quidem erat nominis, sed non mediciter invidiosi: partim apud quosdam monachos, tum Origenistas tum Rufini æmuli sectatores; partim, et maxime quidem, apud presbyteros ac episcopos Joannis Hierosolymitani amicos; partim etiam apud viros alioquin bonos, sed Pelagianorum causam elevantes, quasi vehementius quam pro rei momento agitaretur.

Opinor igitur Theodorum conscripsisse hoc Opus, Pelagianorum rogatu, adversus Augustini libros de peccatorum Meritis et Rem., primum præsertim et tertium, edidisse vero, licet forte aliqua parte immutatos, ut dialogis Hieronymi epistolæque ad Ctesiphontem responderet. Quin etiam vix non assero Marium Mercatorem non fragmenta tantum, quæ quatuor exhibemus, sed etiam totum Opus, saltem ea forma qua in Augustinum pugnabat, e Græcis translulisse.

Primum opinionis nixæ partem, quod adversus Augustini libros de peccatorum Meritis et Rem. Theodorus id laboris susceperit, probat titulus Mercatoris: *Theodori Mepsuæni de secundo codice libro quarto folio decimo, contra sanctum Augustinum*, etc. Et vero suo primo tertioque libro Augustinus quæstiones de morte Adam per peccatum, de originali peccato, et baptismo infantium pertractat: Photius autem libros quinque quos legit fuisse tradit de peccato baptismoque infantium, et adultorum impecantia.

Secundam, quod editi fuerint adversus Hieronymum, licet forte aliquatenus immutati, indicant satis, tum verba Photii de auctore, quem e mentio nomine Theodorus impugnat; tum quod certo constat Pelagianos, et epistolæ Hieronymi ad Ctesiphontem, et tribus dialogis respondisse; fuit enim apud fictionem ejusmodi, sive in more positum, sive legis instar constitutum, nihil scriptæ, quo peteretur, sine responso dimittere; immo adversarius vel responsionum minis a scribendo deterere, vel, sin minus posses, multitudines trepidam proferere.

Tertium denique conficio ex his Marii verbis: *Cujus autem perfidie sit etiam præfatus Theodorus, ex scriptis ejus, quæ de Græcis translulimus, approbemus.*

4. Et Adam per transgressionem mortalem factum. Unam, ut sæpe dixi, quæstionem vehementer adversus Pelagianos urgere voluit Mercator; de hac vel sola vel maxime interrogavit Augustinum, ab eoque obtinuit responsum; neque ex libris Theodori, aut sermonibus Nestorii excerptis alia quam quæ ad eandem pertinerent: ad hanc velut ad summam rediit, et merito quidem, totum Opus postremum Juliani contra S. Augustinum; denique quatuor excerptis quæ habemus præ manibus id unum contendit, Theodorum se affirmasse *hominem peccato mortalem non esse factum*, ut simul assereret catholicum dogma, ex Scriptura male concludi, excerpto 1; divinæ justitiæ pugnare, excerpto 2; et adversus leges sapientiæ peccare, excerpto 5.

5. *Catholicæ disserentem.* Usus fuerat Augustinus (*Lib. I de pecc. Merit. cap. 2*) celebri Scripturæ testimonio, *In quacunque die comederitis, morte moriæmini* (*Genes. II, 17*), ad probandum mortalitatem hominum ex peccato fluxisse. Contendit Theodorus primum, Augustinum usum esse perperam ejusmodi testimonio: quia Deus, inquit (*II parte excerpti*), non aliter dici debet minatus Adamo inobediens mortem, quam quomodo et ipse postmodum Judæis in lege, et homines vulgo solent peccatoribus minari, id est, non ipsam possibilitatem moriendi, quam quisque habet ingentiam, sed experientiam mortis, quam omnes exhorrent. Deinde sententiam Dei reum condemnantis eodem sensu accipiendam pugnat (*Part. III, 4 et 5*) qua parte pertinet ad mortem, quam qua ad laborem et terræ culturam. At posteriore is a procul dubio non significat Adamum tum primum addictum labori ipsi, sed labori sudoribus non respondentem. Nam statim a conditione positus legitur *in paradiso, ut operaretur et custodiret eum* (*Genes. II, 15*). Ergo neque prior et indicat hominem statim a peccato factum obnoxium morti ipsi, sed morti violentæ, et ante diem patientiæ: siquidem et homo ex terra factus, et fatali necessitate in terram reversurus est, unde dixit Deus, *Terra es, et in terram ibis* (*Genes. III, 19*), non item, *Terra eris, quia peccasti*, dicturus utique, si tunc primum mortalem fecisset, quandoquidem in communi sermone idem omnino est, terram esse, quod resolvablem esse, atque adeo mortalem.

^a Carpere videtur Augustinum, perinde quasi pro verbis Dei verba diaboli suspicasset. Si enim consultatur Hebræicus textus, lectioque Latina vulgata, immo et Græca Symmachi, usus est tentator plurali numero, cum suaderet peccatum; singulari Deus, cum daret mandatum abstinendi ab esu fructus. Quamquam Sep uaginta plurali quoque numero interpretati sunt Hebræicum textum, quo in loco latere arcænum quiddam credit Ambrosius (*Lib. de Parad. cap. 5*).

^b Ex hoc Genesis loco conclusit olim Augustinus (*Lib. de pecc. Merit. cap. 2*), mortem corporis peccato fuisse contractam. *Qui dicunt Adam sic creatum, ut etiam sine peccati merito moreretur, non pœna culpæ, sed necessitate naturæ, profecto illud quod in lege dictum est, Quæ die ederitis, morte moriæmini* (*Genes. II, 17*), non ad mortem corporis, sed mortem animæ, quæ in peccato fit, referre conantur, etc. Legendi, quæ habentur in eadem rem lib. XII de Civit. cap. 23, et lib. XI de Genesi ad litteram cap. 23.orro Si mortuus ita vertit *ovæ; tan, mortalis eris, quam veritatem ceteris antepone Hieronymus.*

mortalibus, inferre mortis experientiam comminatus, A quam etiam juxta morem propriæ benignitatis ad effectum perducere distulit. Sicut enim cum dicit: *Qui effuderit hominis sanguinem, sanguis ejus pro eo fundetur* (Genes. ix, 6); non hoc dicit, quia qui occiderit hominem erit mortalis, sed quia dignus est hujusmodi morte damnari; sic et in præsentiarum dixit, *Morte moriemini*; non quod tunc mortales fierent, sed quod digni essent qui mortis sententiam a per transgressionem referrent.

3. Sed et divinam sententiam quam post peccatum Deus Adæ inferre videtur adverte. Sic enim dicit (Genes. iii, 17): *Quia audisti vocem uxoris tuæ, et comedisti de ligno de quo præceperam tibi de hoc solo non comedere, ex eo manducasti: maledicta terra in operibus tuis, in tristitia comedes eam omnibus diebus vite tuæ; spinas et tribulos proferet tibi, et comedes fenum agri, et in sudore vultus tui comedes panem tuum, donec revertaris in terram.* Hoc autem per hæc comminatus est, quod ærumnosam vitam habiturus esset, cum labore deinceps fructus de terra sumpturus, quibus aleretur et subsisteret, nequaquam habens, ut pridem, tantam propositam largitatem, quanta ex paradisi copia fruebatur. Non enim operari terram pro supplicio dedit Deus, quasi ex immortali natura in mortalitatem homines transferens, quandoquidem et paradisi ei ut operaretur et custodiret, indixit (Genes. ii, 15); pro tanta vero pristina largitate et voluptate paradisi, ærumnosam ejus fore sustentationem de terræ fructibus comminatur. Nam prorsus mortalitas factus, et tunc paradisi fructibus indigebat, sicut nunc terræ fructus inquiri; et pro supplicio pristinis fraudatus deliciis, hac ærumnosissima laboriosissimaque conversatione mulcatur.

4. Unde ad postremum consequenter adjecit, *quia terra es, et revertaris in terram* (Genes. iii, 17), hinc etiam mortalitatem naturæ significans; non enim immortalis, et nunc primum incipienti sententiam mortis excipere, sicut sapientissimi defensores peccati originalis, immo potius patres peccati mirabiles, asseverant, vocabulum huic *terræ* composuit; sed ut ab exordio naturaliter effecto mortali, appellationem hanc congruere indicavit divina Scriptura, hoc de hominibus vocabulum ad ostensionem corruptibilis et resolubilis eorum naturæ sapius assumens. Nam *recordatus* est, inquit, *quia palvis sumus; homo, sicut fenum, dies ejus, et sicut flos agri, ita florebit, quia spiritus pertransiit in eo, et non erit amplius locus ejus* (Psal. cii, 15). Vult autem dicere quod corruptibiles et resolubiles omnes sumus, in modum feni parumper florentis, percuntisque post paululum. Nam ad breve quidem tempus vitam ducimus; ad non existendum vero deinceps omnino pervenimus. Sic et Abraham: *Ego sum, inquit, terra, ac cinis* (Genes. xviii, 27), pro eo ac si diceret, Non sum dignus cum tanto Deo colloqui, homo factus et terra, et omnimodis hoc futurus. Magis ergo dicere debui, *quia terra eris, et in terram revertaris*, siquidem nunc primum fieret natura mortalis.

EXCERPTUM SECUNDUM THEODORI.

Ex secundo codice, libro tertio, ante quatuor folia finis libri.

1. Sed nihil illorum perspicere [Baluz. prospicere] potuit ^d mirabilis peccati originalis assertor, quippe qui in divinis Scripturis nequaquam fuerit exercitatus, nec ab infantia, juxta beati Pauli vocem, *sacras didicerit literas* (II Tim. iii, 14). Sed sive do Scripturæ sensibus, sive de dogmate sæpe declamans, multa frequenter inepta ^e proprie communiterve, de

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Baluzius habet pro transgressionem. Edit.

^b Habet ut mortalis Baluzius, subnotatque: « Ita veteres libri. Garnerius omisit vocem ut, Noris eam mutavit in ita. » Edit.

^c Catholicum dogma de mortalitate hominis oppugnat Theodorus, vel eo maxime quia iniqua foret sententia Dei, qui tantam pœnam ejusmodi peccato irrogaret, cum unius culpa lueretur ab omnibus; quod justum negat Scriptura. Levem culpam, nempe esom pomi, gravis pœna, mors nimirum, sequeretur; quod æquitas vetat. Ad omnes, quos inter plurimi existerent sancti, Noe, Abraham, Moyses, David, etc., ira Dei pertinere, frustra obsistentibus tot tantorumque virorum meritis atque virtutibus: quod divini clementiæ repugnat. Primus justus Abel primam excepisset alienæ injustitiæ vindictam; quod cogitatu nefas est. Diabolus peccati primus auctor atque inventor, peritisset nihilominus immortalis; quod a ratione alienum est. Enoch mortuus non est, cum sit tamen virtutibus longe inferior Moyse, prophetis, apostolis, cæterisque a Paulo celebratis martyribus: *Quibus dignus non erat mundus* (Heb. xi, 38). Quæ igitur æquitas Dei, aut quomodo apud ipsum non foret acceptio personarum, cum ex præteritis Adami unus quidam minus sanctus eriperetur mortis, sanctoribus damnandus? Si mors pœna peccati est, Christus, peccatus qui sanctissimus, quam Enoch, qui minoris justitiam, debuerit a communi necessitate eximi, juxta præceptum divini legis.

hæc concludit naturam esse hominibus mortali-

tatem; idque sapienter a Deo constitutum, quippe cum utile sit nobis ex mortalitate ad immortalitatem aspirare: ita ut primum terreni et mortalis Adami, tum deinde celestis et immortalis imaginem geramus. Et vero Christus ipse ex imperfectis ad perfecta progrediendum esse, exemplo suo monstravit: nam primum se naturæ legisque necessitati submisit, nascens ex muliere, augescens erementis, circumcensus, oblatuus in templo, parentibus obediens, et tandem mortuus. Deinde naturæ legisque Dominum se ostendit, cum immortalis surrexit sepulcro, et ad dexteram Patris constitutus omnium potestate potitur. Ad hæc contendit, ex eo quod Verbum cum natura mortalitatem assumpserit, nec tamen assumpserit peccatum, confici mortalitatem in natura esse, peccatum in sola voluntate.

^d Incertum, ad quem e duobus doctoribus spectet oratio. Exprobratio enim quæ sequitur, nempe quod assertor ille peccati originalis, ab infantia sacras literas non didicerit, ut tangere possit Hieronymum, quemadmodum patet ex Photio, melius tamen in Augustinum cadit, juxta mentem Theodori, qui imperite aut maligne potius loquentis: sicut et illud de potentia motu intentato. Nam utrumque maxime sanctissimo doctore per calumniam objecit Julianus, qui ad Theodorum de Augustino, scriptis primum in Occidente, deinde familiari sermone in Cilicia retulit.

^e Noris, proponit, contraria videlicet ipsis Scripturæ dogmatibus, quæ pluribus impudenter exprompsit Baluz.

ipsis Scripturis dogmatibusque plurimis, impudenter A exprompsit: ^a nam potentiae motus [Baluz. metus] nullum contra sinebat effari, sed tantummodo taciti, qui divinarum Scripturarum habebant notitiam, detrahebant. ^b Novissime vero in hanc dogmatis excidit [Baluz. recidit] novitatem, qua diceret quod in ira atque furore Deus Adam mortalem esse præceperit; et propter ejus unum delictum cunctos, etiam necedum natos homines, morte multaverit. Sic autem disputans non veretur, nec confunditur, ea sentire de Deo, quæ nec de hominibus sanum sapientibus, et aliquam justitiæ curam gerentibus, unquam quis ^c æstimare tentavit; ^d sed nec illius divinæ vocis recordatus est, quod non diceretur ulterius ista parabola in Israel: *Patres manducaverunt uvam acerbam, et filiorum dentes ^e obstupuerunt, quia hæc dicit Adonai*

Dominus: Dentes eorum, qui manducaverint uvam acerbam, obstupescunt (Ezech. xviii, 2); ostendens per hæc quod alterum pro altero, juxta quorundam errorem, Deus omnino non puniat, sed unusquisque pro delictis suis redditurus sit rationem.

2. His consona beatus quoque Paulus annexit: *Deus, inquit, qui reddet unicuique secundam opera sua (Rom. ii, 6); et, Unusquisque nostrum onus suum portabit (Gal. vi, 5); et, Tu quid judicas fratrem tuum? aut tu quare spernis fratrem tuum? omnes enim estabimus ante tribunal Christi (Rom. xiv, 10).*

3. Sed vir mirabilis, propter unius ^f peccatum, tanto furore commotum arbitratus est Deum, ut et [Baluz. om. et] illum atrocissimæ poenæ subderet, et ad universos omnes posteros ejus parem sententiam promulgaret [Baluz. add. et], inter quos quanti

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Ad hanc querelam calumniantis Juliani respondet Augustinus verbis notatè dignissimis: *Ne argumento miserrimo utamini, quo universi utuntur heretici, quos a perniciose licentia leges imperatorum Christianiorum reprimunt. Omnes quippe hujusmodi dicunt, quod ipse dixisti, laborare illam partem inopia rationis, quæ in disserendo, cum terrorem subrogat, nullum a prudentibus impetrat, sed cæcum a meticulis extorquet assensum.*

^b Quem tandem in librum intendebat Theodorus, cum scriberet, novissime Augustinum dixisse, Neum præ ira Adamum inobedientie reum, omnesque posteros morti addixisse? An in tractatum 14, in Joannem, ad hæc verba: *Ira Dei manet super eum: ubi ait: Omnes qui nascuntur habent iram Dei; sed quam iram Dei? quam excepti primus Adam. Sic enim peccavit primus homo, et audivit, Morte morieturini; factus est mortalis ille, et carpinus nasci mortales, cum ira Dei nati sumus. An potius in enarrationem Psalmi ci, ad hæc verba: *A facie iræ et indignationis tuæ? ubi Deum Augustinus alloquens: Ipsa est, inquit, ira tua, Domine, in Adam; ira, cum qui omnes nati sumus, cui nascendo coheremus; ira de propugine iniquitatis; ira de massa peccati, secundum quod dicit Apostolus: Fumus et nos aliquando filii iræ, sicut et cæteri (Ephes. ii, 3); et unde dicit Dominus: Ira Dei manet super eum (Joan. iii, 36). An tandem in Commentariis in Psalmi xxvii, ubi ait: *Natura nobis facta est poena, ex vindicta primi hominis, quod erat poena, nobis natura est? unde dicit Apostolus: Fumus et nos aliquando filii iræ, id est, portantes vindictam, etc.***

Vergit, etsi loca ista indicant, aliquatenus iram illam Dei, quam Theodorus memorat, vix tamen huic voci, novissime, congruunt, si attendantur tempora scribentis Theodori; nam Augustinus dixit scripsitve tractatus in Joannem, atque enarrationes in psalmos, aut ante exortam Pelagianam hæresim, aut saltem ante elaboratos tres libros de peccatorum Meritis; cum tamen Theodorus ediderit Opus ejus excerpta præ manibus habemus duodecim circiter annis post ejusmodi librorum editionem.

Respsit igitur, nisi fallor, in Enchiridion ad Laurentium, ubi legimur hæc verba (Cap. 25): *Mortis quippe supplicium Dominus homini comminatus fuerat, si peccaret, sic eum manens libero arbitrio, ut tamen regeret imperio, terreret exitio, atque in paradisi felicitate tamquam in unbra vitæ, unde justitia cus odita in meliora conscenderet, collocavit.*

Hinc post peccatum exsul effectus (Cap. 26), stipem quoque suam, q am peccando in se tanquam in cadice vitæ, poena mortis et damnationis obtinuit, ut quidquid proles ex illo, et simul damnata per quam peccaverat conjuge, per carnalem concupiscen-

tiam, in qua inobedientiæ poena similis retributa est, nasceretur, traheret originem peccatum, quo traheretur per errores doloresque diversos ad illud extremum, cum desertoribus angelis, vitiatoribus et possessoribus et consortibus suis, sine fine supplicium. Sic per unum hominem peccatum intravit in mundam, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt (Rom. v, 12). Mundam quippe appellavit eo loco Apostolus universum genus humanum.

Nam primo allatis verbis continetur et ira Dei manentis, et punientis vindicta, et universos iam mortis sententia. Demde Enchiridion compositum est ad Augustinum post obitum Hieronymi, atque adeo post ann. 420. At libros quoque de quibus nunc agimus Theodorus adversus Augustinum scripsit circiter ann. 425.

^c Noris, æstimaret. BALUZ.

^d Testimonia quæ affert Theodorus (Part. ii, num. 11 et 12), sive prophetæ, sive Apostoli, adhibuit Julianus in libello suæ Fidei, cum disputaret adversus peccatum originale. Sic enim ait: *Quoniam igitur præmissimus de bono natura, et benedictione, et honore conjugii, consequenter renunsum naturale peccatum, vel si quo alio vocabulo nuncupatur; nec creatori Deo omnium irrogemus injuriam, dum aliquid ab illo cum peccato ferti potuisse contendimus, et testimonia Scripturarum ejus falsitatis arguamus, quæ dicunt in veteri Testamento. Non morietur pater pro filio, et filii non morientur pro patribus, singuli pro suo delicto morientur (IV Reg. xiv, 6). Et aitque propheta: Quid vobis parabola ista in terra Israel dicitur? Patres manducaverunt uvam acerbam, et dentes filiorum obstupuerunt. Vivo ego, dicit Dominus, si amplius dixerit parabola hæc in Israel, quoniam omnes anima mee sunt, quemadmodum animus patris, na et anima filii, omnes meæ sunt: anima quæ peccaverit, ipsa morietur (Ezech. xviii, 2). Item ille: Filius non accipit et injuriam patris sui, nec pater accipiet injuriam filii sui, justitia justus super ipsum erit (Ibid. 20). Item illic. Unusquisque secundum usum ipsius judicabo vos, domus Israel, dicit Dominus (Ibid. 30). Et Apostolus: Omnes nos manifestaturi oportet ante tribunal Christi, ut referat unusquisque propria corporis prout gessit, sive bonum, sive malum (II Cor. v, 10). Item idem: Unusquisque nostrum pro se rationem reddet Deo (Rom. xiv, 10). Et alibi: Unusquisque nostrum suum onus portabit (Gal. vi, 5).*

^e Ita codex Heliovacensis. Valuz., obstupuerunt. Noris, obstupescunt. Mox Valez., obstupescunt. BALUZ.

^f Peccatum de tanto. Veteres libri sic habent et nos edidimus. Henricus de Noris reposuit: peccatum Adæ Deum tanto furore commotum arbitratus est, ut vellet illum atroci poenæ subdere. Garnetius vero, peccatum tanto, etc. BALUZ.

justi fuerint, non facile numerare quis poterit. Ex quibus cum maxime considerare convenerat, quod valde videretur incongruum, Noë, Abraham, David, Moysen, et reliquos innumerabiles justos obnoxios pœnæ redditos a ob unius delictum, et unum atque ex gustu arboris peccatum [*Baluz.* arboris approbationem]; et quod sic, ultra modum justitiæ, iram suam Deus extenderet [*Baluz.* extenderit], ita ut^b tot justorum virtutes cunctas abjiceret, eosque, propter unius peccatum Adæ, tanto supplicio manciparet.

4. Nam etsi nihil aliud mente perpendens, saltem de Abel [*Baluz.* aliud, saltem de Abel mente] convenienter æstimare debuerat, qui primus justus existens, primus mortuus est, et siquidem mortem Deus statuerat ad pœnam hominum: quomodo non impietatis erat extremæ, vivere quidem eum, qui fuit causa peccati, vivere etiam cum illo et Evam malitiæ reppertricem? Prætermitto autem diabolium in immortalitate hactenus perdurantem; primum autem justum repertoremque virtutis, primumque divini cultus curam gerentem, ante omnes, a pœna [*Baluz.* pene] peccatum fuisse percussum.

5. Oportebat autem, sapientissimum virum et de Enoch, qui non est mortuus, diligenter expeudere. Non enim tanta virtute vel pietate præditus fuit, ut mellior omnibus existeret, Moysè dico et prophetis apostolisque vel reliquis omnibus de quibus ait beatissimus Paulus: *Quibus dignus non erat mundus* (*Heb. xi, 58*); ita ut, illis mortuis, ipse solus sine mortis experientia perduraret. Sed jam ab initio hoc Deus [*Baluz.* Deus hoc] habuit apud se definitum, ut primum quidem mortales fierent, postmodum vero immortalitate gauderent, sic ad utilitatem nostram fieri ipse disponens.

6. *Et post paululum.* Manifestus, inquit, hæc eadem Deus ostendit, cum transfert Enoch, et immortalæ facit. Nam si per peccatum causa supplicii Deus intulit mortem, nec olim definitum hoc habuit apud se, ineffabiliter pro nobis, juxta propriam sapientiam, cuncta dispensans, nequaquam Enoch quidem immortalis existeret; Dominus autem Christus ad mortis experientiam perveniret.

7. *Et post paululum.* Idcirco, inquit, Dominus au-

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Sic Noris: Baluzius vero cum omnibus, ut ait, D veteribus libris, ob ejus. EDIT.

^b Hæc est lectio exemplaris Bellovacensis. In Vetricano scriptum est totius quorum. Ex quo Noris et lecti posteriorum. BALUZ.

^c Corrigit pene Baluzius, suffragantibus antiquis libris. EDIT.

^d Male Lucas enim habet editio Italica: in qua mox exciderunt et gratia. BALUZ.

^e Non alio ratiocinio concluderant oppugnatores peccati originalis, Christum non caruisse peccato. De Juliano Augustinus (*Lib. v advers. Jul. cap. 9, alius 15*): *Quid est, quod laboras magnis argumentationibus pervenire ad impietatis abruptum, ut Christi caro, quæ de Maria nata est, cujus Virginis caro, sicut cæterorum omnium, ex Adam fuerit propagata, nihil distet a carne peccati, et sine ulla distinctione Apoteles dicitur erodatur, eum fuisse missum in similitudine carnis peccati* (aut nullam carnem esse pec-

etor omnium bonorum hominibus factus est, ut sicut Adam primi et mortalis status existit inchoator, ita et ipse secundi et immortalis status existens initiator, primitus Adæ prioris naturalia custodiret; dum nascitur ex muliere; dum panis involvitur, et paulatim ætatis incrementa sortitur: ⁴ *Jerus enim, inquit, proficiebat ætate, et sapientia, et gratia coram Deo et hominibus* (*Luc. ii, 52*); dum circumcisionem suscipit; dum juxta legalem consuetudinem Deo assitit in templo, parentibusque subjicitur, et conversationi legitimæ mancipatur. Sic etiam, ad expletionem reliquorum, et mortem, utpote naturæ tributum, postremo suscipit: ut secundum legem humanæ naturæ moriens, et a mortuis divina virtute resurgens, in initium cunctis hominibus, qui mortem secundum propriam naturam suscipiunt, fieret, ut a mortuis surgant, et ad immortalem substantiam commutentur.

8 Sicut enim conformes Adæ secundum statum præsentem sumus omnes effecti, sic Christo Domino [*Baluz.* juxta carnem] conformes efficiemur in postero: *Transfigurabit enim corpus humilitatis nostræ conformes fieri corporis gloriæ suæ* (*Phil. iii, 21*); et, *Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis cælestis, tales et cælestes; et sicut portavimus imaginem terreni, portemus etiam imaginem cælestis* (*1 Cor. xv, 48 et 49*); ostendens quod primi status Adæ participes facti, necessario etiam secundi Adæ Christi Domini secundum carnem, futuri status participiam consequimur: utpote qui ex hac eadem natura constet exortus, et cuncta, quæ fuerant naturæ, suscepit; et ideo sustinuerit mortem, ut mortem naturæ suscipiens, et a mortuis resurgens, naturam liberam morte perliceret.

9. Et mortem quidem propterea suscepit, peccatum vero nequaquam, sed ab hoc immunitis permansit omnino. Quod enim erat naturæ, id est, mortem, indubitanter assumpsit; peccatum vero, quod non erat naturæ, sed voluntatis, nullo pacto suscepit. Quod si fuisset in natura peccatum, juxta sapientissimi hujus eloquium, peccatum in natura prorsus existens, necessario suscepisset.

EXCERPTUM TERTIUM THEODORI

De codice secundo ex libro tertio, folio decimo octavo.

1. & Si, inquit, peccatum Deus vere sciebat

cati, aut si sit, quia inde venit, inde etiam esse Christi, contendit hæreticus; immo potius inanis ut nulla sit caro peccati, ne hoc sit et Christi.

Theodorus apud Photium (*Cod. 177*): *Quantum* (s. blasphemias, voces et impias!). *us Christum quidem Deum, assumpta nimirum peccatis infecta natura, steterit purum esse.*

^f Contendit Theodorus a nemine posse prudenter affirmari quod ulla fuerit Dei voluntas de immortalitate statim ab ortu Adamo concedenda, si ipse Deus omnium, atque ita peccati ab Adamo committendi, præsciis datur; id enim vel sapientiæ divinæ, vel potestati derogaret. Cujus enim est sapientiæ, inquit, concedere aliquid tanquam eximium beneficium, in sex tantum horas? aut cujus tantæ potestatis, velle serio hominem esse immortalem, nec impedire quominus a diabolo in montem trahatur?

^g Procul dubio perturbatus est locus vitio notario.

Adam, sit horum sapientissimorum [Baluz. add. et] A ista responsio, quod hoc insanissimum est, vel in cogitatione percipere, manifestum est, quod et peccatum eum noverat, et propter hoc procul dubio moriturum. Quomodo ergo non est extremæ dementiæ credere quod primitus eum a immortalē in sex horas [Baluz. horis] fecerit (nam tantæ fuerunt a conditione ejus usque ad b commissionem, quandoquidem sexto die factus e terra, et comedens contra divinum mandatum, de paradiso pulsus est), mortalem vero post peccatum monstraverit?

2. Certum est enim, quia si eum immortalem esse voluisset, ne ipsum quidem intercedens [Baluz. nec intercedens] peccatum Dei sententiam commutasset; quia nec diabolus fecit ex immortalē mortalem, et quidem cunctorum malorum existentem principium.

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

rum: ita vero restituendus: *Numquid peccatum Deus nesciebat Adam? Sed cum sit horum sapientissimorum et ista responsio, quod hoc insanissimum est, vel in cogitatione percipere, manifestum est, etc.*

^a Licet agnoscat immortalem veram esse lectionem, retinet tamen Baluzius mortalem, quam habent omnes alij libri. Erit.

^b Ita codex Vaticanus; at Bellovacensis habet *commixtionem*. Henricus de Noris, putans aliquid deesse in hoc loco, addidit vocem *peccati*. Ego facile crediderim legendum esse *comestionem*. BALUZ.

EXCERPTUM QUARTUM THEODORI

Secundo codice ex libro tertio, folio vicesimo quinto.

1. ^c Non enim, inquit, his qui ab Adam usque ad adventum Christi Domini in tantis fuerunt impietatibus et iniquitatibus quantas beatus Paulus propriis verbis expressit, ut in superioribus ex ejus declaratum vocibus, tamquam magnum quiddam resurrectionis collaturus est præmium, si eos supplicii quibusdam sine fine et sine correctione tradiderit. Nam ubi jam loco muneris resurrectio purabiur [Baluz. computabitur], si pœna sine correctione resurgentibus inferatur?

2. *Et post paululum.* Quis, inquit, ita demens, ut tantum bonum credat materiam fieri resurgentibus infiniti supplicii, quibus utilius erat omnino non surgere, quam tantorum et talium malorum, post resurrectionem, sub infinitis pœnis experientiam sustinere?

^c Theodorus, opinor, quasi miraretur pro immortalitate Adamo innocenti asserenda Augustinum tantis viribus pugnare, conatus est probare immortalitatem per se numerandam non esse in bonis, sed inter ἀδιάπορα, nec magni faciendam, nisi conjungatur cum impeccabilitate et beatitudinis præmio; quandoquidem ipsis quoque impiis communicanda est, ad incrementum supplicii; non communicanda utique, si tantum esset bonum quantum a defensoribus peccati originalis dicitur.

APPENDIX PRIMA

AD PARTEM PRIMAM

OPERUM MARI MERCATORIS,

Complectens:

Epistolam Anastasii papæ ad Joannem Hierosolymitanum de Rufino Aquileiensi, et Fidei Professionem duodecim anathematismis constantem quam Rufinus quidam edidit

^a EPISTOLA

ANASTASII ROMANÆ URBIS EPISCOPI AD JOANNEM HIEROSOLYMYMORUM EPISCOPUM RESCRIBENTIS SUPER NOMINE COELESTII.

Quamvis hæc epistola nihil contineat affine hæresis Pelagianæ, habet tamen multa observatu digna, et ad historiam non parum conducentia; ideoque visa est non abjicienda omnino, veluti extranea, sed in hunc postremum locum rejicienda, licet in manuscriptis codicibus primum obtineat. Nec enim ipsam opinor e Mercatore suis operibus præfixam, quippe quæ ad rem sive Pelagianam, sive Nestorianam faciunt; sed a collectore aliquo non eruditissimo, cui cum nullus Rufinus præter Aquileiensem, notus foret. statim ac occurrit Rufini nomen anathematismis prælatum, utrumque opus ad unum eundemque ratus est Rufinum pertinere.

1. Probatæ quidem affectionis est hoc, ut de sacerdote sacerdos laudabiliter loquaris. Pro tanto igitur C præconio, quod inmerito in me effusissimum contulisti, ut amoris tuo gratias ago, ita splendorem tua

CASTIGATIONES ET NOTÆ.

^a Hujus meminit Hieronymus in Apologia adversus Rufinum, quem ita alloquitur: *Cur translaturus hæretica, in defensionem eorum præmittis quasi martyris librum, et id Romanis auribus ingeris, quod translatum totus orbis expavit? Aut certe si ideo interpretaris, ut eum hæreticum arguas, nihil de Græco mutes, et hoc ipsum præfatione testare, quod prudentissime papa Anasta-*

sus in epistola quam contra te scribit ad episcopum Joannem, suo sermone complexus est. Meminit etiam Justinianus imperator, seu potius Theophilus Alexandrinus a Justiniano laudatus in epistola ad Monachum, ut mox dicitur.

Ipsam ab Hieronymo querebatur Rufinus vel scriptam, vel suppositam; unde Hieronymus (ubi